

ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ
Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015
Кафедра філософії, соціології та політології

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДТЕУ

(пост. п. 1 від « 24 » 11 2022 р.)

Ректор

Анатолій МАЗАРАКІ

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ /
ELECTORAL POLITICAL SCIENCE

ПРОГРАМА /
COURSE SUMMARY

Київ 2022

Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ заборонено

Автор: А.М. Міщенко, кандидат політичних наук, доцент

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри філософії, соціології та політології 31.10. 2022 р., протокол № 10.

Програму розглянуто і затверджено на засіданні вченої ради факультету міжнародної торгівлі та права 16.11.2022 р., протокол № 5.

Рецензенти:

Воробйова Г. Ю., кандидат політичних наук, доцент кафедри філософії, соціології та політології ДТЕУ,

Поживанов О.М., координатор громадської організації «Фонд муніципальних реформ «Магдебурзьке право»

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОЛІТОЛОГІЯ / Electoral Political Science

ПРОГРАМА/ COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «Електоральна політологія» призначена для студентів бакалаврату ДТЕУ денної форми навчання галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 052 «Політологія», спеціалізації «Політологія міжнародних відносин».

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначеної спеціальності та відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.
6. Лист погодження програми дисципліни.

1. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «Електоральна політологія» є формування у здобувачів вищої освіти необхідних теоретичних і практичних знань щодо правил і методів, що застосовуються у ході виборчого процесу.

Відповідно до мети визначаються основні **завдання навчальної дисципліни:**

- надання студентам систематизованих і цілісних знань про виборчий процес і його методи;
- допомога в оволодінні професійних знань про виборчі системи в різних державах;
- ознайомлення з науковими підходами до виборчого процесу, механізмами та етапами виборчих кампаній,
- формування достатнього рівня знань для роботи з законодавчою базою в сфері виборчого права;
- сприяти засвоєнню студентами необхідних практичних навичок для роботи на передвиборчих кампаніях.

Предметом вивчення дисципліни є електоральний процес і його реалізація у різних державах світу.

2. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ ЯК ВИБІРКОВОЇ КОМПОНЕНТИ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

знання:

- Теорія політичних вчень;
- Філософія;
- Зарубіжна політологія XX-XXI століття;
- Теорія міжнародних відносин;
- Іноземна мова за професійним спрямуванням.

вміння:

- вільно володіти понятійним апаратом в галузі соціальних та поведінкових наук.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «Електоральна політологія» як обов'язкова компонента освітньої програми забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідною освітньо-професійною програмою:

✓ *Політологія міжнародних відносин (ОС бакалавр)*

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК04	Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).	1-14
ЗК05	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.	1-14

ЗК06	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	1-14
<i>Спеціальні компетентності за освітньою програмою</i>		
СК02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.	4-9
СК03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.	7
СК04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності.	4-9
СК05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	
СК10	<i>Здатність розуміти міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.</i>	
<i>Програмні результати навчання за освітньою програмою</i>		

PH04	Мати навички професійної комунікації.	1-14
PH07	Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення.	1-14
PH09	Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки.	1-14
PH12	Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.	1-14
<i>PH17</i>	<i>Аналізувати та оцінювати міжнародну ситуацію, спираючись на різні джерела інформації про міжнародні та зовнішньополітичні події та процеси.</i>	<i>1-14</i>
<i>PH19</i>	<i>Брати участь у фахових дискусіях із проблем міжнародних відносин та зовнішньої політики, поважати опонентів і їхню точку зору.</i>	<i>1-14</i>

✓

4. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Електоральна політологія як наука та навчальна дисципліна

Електоральна політологія як наука про політичні партії. Об'єкт і предмет електоральної політології. Електоральна політологія в системі політичних наук. Методи вивчення електоральних процесів. Закономірності електоральної політології. Основні категорії електоральної політології. Функції електоральної політології як науки та навчальної дисципліни. Практичний зміст електоральної політології.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2

Додатковий: 7-9, 15

Інтернет-ресурси: 2, 5-8

Тема 2. Поняття та зміст електорального процесу

Сутність електорального процесу. Специфіка та структура електорального процесу. Агенти електорального процесу та специфіка їх взаємодії. Етапи електорального процесу: оголошення виборів, визначення та висунення кандидатів, проведення виборчих кампаній та підведення підсумків голосування. Функції виборів.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3 [с.7-16], [с.10-46]

Додатковий: 7-9, 15

Інтернет-ресурси: 2, 5-8

Тема 3. Демократичні стандарти виборів

Принципи загального виборчого права та функції виборів у демократичному суспільстві. Демократичні стандарти виборів і джерела їх закріплення в США. Правові норми, що регламентують виборчу систему в країнах Європи. Технології забезпечення і порушення демократичних виборчих стандартів в рамках правового регулювання виборчих систем.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3[с.189-262], 4[с.98-108]

Додатковий: 10-12, 16, 21

Інтернет-ресурси: 2, 4, 6

Тема 4. Види виборчих систем

Поняття виборчої системи. Процес становлення виборчих систем: історичний екскурс державами та регіонами. Типологізація виборчих систем. Особливості виборчих систем: переваги і недоліки з точки зору демократичного потенціалу. Вплив виборчої системи на демократизацію суспільства у державах перехідного типу. Зміна виборчої системи: передумови і технології реалізації.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,2,4

Додатковий: 7, 13 [с.293-302], 17-21

Інтернет-ресурси: 5, 6-8

Тема 5. Реалізація мажоритарної виборчої системи на прикладі різних держав світу

Мажоритарна система відносної більшості. Альтернативне голосування. Мажоритарна система абсолютної більшості. Мажоритарна система кваліфікованої більшості. Приклади реалізації мажоритарної виборчої системи. Система виборів до нижньої палати парламентів у США, Великобританії, Німеччині та Франції.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,4 [с.98-121, с.135-166]

Додатковий: 7, 12, 17-21

Інтернет-ресурси: 5, 6-8

Тема 6. Реалізація пропорційної виборчої системи на прикладі різних держав світу

Система пропорційного представництва. Виборча квота: виборчий метр, виборче приватне. Система з жорсткими списками: Ізраїль, Іспанія. Система з напівжорсткими списками: Італія, Австрія. Преференційне голосування: Бельгія, Фінляндія, Нідерланди. Панашаж на прикладі виборчих систем у Люксембурзі та Швейцарії. Способи порушення пропорційності представництва: загороджувальний пункт (відсотковий бар'єр) і з'єднання списків.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 7, 12, 17-21

Інтернет-ресурси: 5, 7, 8

Тема 7. Реалізація змішаної виборчої системи на прикладі різних держав світу

Види змішаних виборчих систем. Системи єдиного перехідного і неперехідного голосу. Мажоритарно-пропорційні, пропорційно-мажоритарні, врівноважені типи виборчих систем. Напівпропорційні та інші специфічні види виборчих систем. Приклади реалізації змішаних виборчих систем: Польща, Литва, Мексика, Китай, Японія.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 7, 12, 17-21

Інтернет-ресурси: 5, 7

Тема 8. Регіональні особливості виборчих систем

Виборчі системи в регіонально-політичному аспекті. Регіональні виміри виборчих систем: європейська, англо-американська виборчі системи і регіональні аспекти електоральних традицій. Особливості мусульманської політичної культури. Виборчі системи в країнах Латинської Америки. Особливості виборчих систем в країнах Азії. Виборчі системи на африканському континенті. Порівняльний аналіз неоконсервативних, неоліберальних, соціалістичних і соціал-демократичних політичних цінностей.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1-5

Додатковий: 6, 9, 12

Інтернет-ресурси: 5, 7, 8

Тема 9. Виборчі технології

Поняття виборчих технологій. Стратегія і тактика виборчих кампаній: підготовка, планування, реалізація. Виборчий штаб. Технології позиціонування кандидатів. «Брудні» технології. Чорний PR. Політичні міфи та стереотипи. Ефективність виборчих технологій: методи вимірювання. Еволюція виборчих технологій в Україні та світі.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 3 [с.7-116], 5 [с.59-98, с.252-285]

Додатковий: 6, 9, 12

Інтернет-ресурси: 5, 7, 8

Тема 10. Групи електорату та моделі електоральної поведінки у різних державах світу

Ментальні та традиційні характеристики у виборчому процесі. Поняття електоральної поведінки. Місце і роль політичних традицій у формуванні оригінальних прикладів виборчих систем: досвід арабських країн та держав Азії. Патріархальний, підданський та активістський тип політичної культури: співвідношення в США, країнах Європи та Латинської Америки. Пасивна і активна політична культура. Порівняльний аналіз взаємозв'язку партійних та електоральних систем. Моделі ідентифікації виборця та моделі голосування.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,2,5[с.98-105]

Додатковий: 7, 12, 21

Інтернет-ресурси: 5-8

Тема 11. Взаємозв'язок виборчих та партійних систем

Поняття партійної системи. Роль виборчої системи у формуванні партійної системи держав: порівняння різних регіональних особливостей. Формування двопартійних систем мажоритарною системою: США та Великобританія. Формування багатопартійних систем пропорційною або змішаною системами: Італія, Іспанія, Польща. Національні особливості виборчого законодавства. Вплив виборчих технологій на формування виборчих та партійних систем.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,2

Додатковий: 9, 13 [с.293-302],15-19

Інтернет-ресурси: 7-8

Тема 12. Система квотування.

Використання систем квотування. Етнічні та гендерні квоти. Методи розподілу мандатів між партіями. Відкриті та закриті списки. Структура партійних списків. Метод виборчої квоти та метод дільників. Критика системи квотування та її альтернативи. Досвід запровадження квотування в Швеції, Норвегії та Фінляндії.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1,2

Додатковий: 7, 12, 20-21

Інтернет-ресурси: 6-8

Тема 13. Проблеми внутрішньопартійної демократії в різних державах світу.

Механізми внутрішньопартійної демократії. Технології відбору кандидатів у США, Німеччині, Японії, Мексиці та Австралії. Структура партійного керівництва та його бюрократизація. Механізми та можливості оновлення партійного керівництва. Фракційність. Автономія партій. Системи голосування та види «первинних виборів». Проблема здійснення парламентського контролю при різних виборчих і партійних системах.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 2,3

Додатковий: 11-12, 18

Інтернет-ресурси: 7-8

Тема 14. Процес трансформації виборчої системи в Україні

Особливості становлення виборчої системи в незалежній Україні. Конституція і виборча система України. Нормативні документи про вибори державних органів України, їх аналіз. Формування традицій українського парламентаризму. Основні тенденції та перспективи розвитку виборчої системи України.

Список рекомендованих джерел:

Основний: 1, 2, 3[с.171-189]

Додатковий: 6, 7, 11

Інтернет-ресурси: 1-3, 5

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ*

Основний:

1. Баймуратов М.О. Міжнародні виборчі стандарти: правова природа, змістовна та системна характеристика, актуальні питання імплементації в законодавство України / М.О. Баймуратов, Б.Я. Кофман; [за ред. Ю.О. Волошина]. – Суми : Університетська книга, 2012. – 230 с.
2. Климкова І. І. Вибори і виборчі системи : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / І. І. Климкова, М. А. Остапенко. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2011. — 160 с.
3. Перемога на виборах: технології, кампанії, принципи : практичний посібник / [Городок М. Д., Карташов А. В., Романенко Є. О., Стасюк В. Ю.], за заг. ред. М. Д. Городка – Київ : 2016. – 264 с.
4. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник. – К.: Юрінком Інтер, 2018. - 464 с.
5. Шведа Ю. Вибори від А до Я : настіл. кн. менеджера виборчої кампанії / Юрій Шведа. - Львів : Астролябія, 2015. - 383 с.

Додатковий:

6. Батан Ю. Д. Реформування систем місцевих виборів в Україні в контексті європейського досвіду / Батан Ю.Д., Стаднік О.І. // Журнал східноєвропейського права. – 2020. – No 73. – С. 32-43.
7. Бебик В. М. Менеджмент виборчої кампанії: ресурси, технології, маркетинг : Навч.-метод. посіб. – К. : МАУП, 2001. – 216 с.
8. Бліхар В.С. Політологія: навчально-методичний посібник (у схемах і П50 таблицях) / за наук. ред. проф. В. С. Бліхара. Львів: ПП «Арал», 2018. 540 с.
9. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії. - Пер. з нім. – Л. : Астролябія, 2006. – 416 с.
10. Головатий М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика. – К. : Персонал, 2011. – 228 с.
11. Стрижак А. А. Виборче право в Україні. Історія і сучасність. – К. : Логос, 2012.
12. Шведа Ю. Р. Вибори та виборчі системи. Європейські стандарти та досвід для утвердження демократії в Україні. – Л., 2010. – 462 с.
13. Шляхтун П.П. Політологія (теорія та історія політичної думки): Підручник/ П.П. Шляхтун. - К.: Центр навчальної літератури, 2019. - 472 с.
14. Шумпетер Й. А. Елітарна демократія і теорія конкурентного лідерства. - Пер. з англ. // Демократія: Антологія / О. Проценко (упоряд.). – К. : Смолоскип, 2005. – С. 467–485.
15. Aarts K. et al., Eds. Political Leaders and Democratic Elections. Comparative Politics. – Oxford, Oxford University Press, 2011.
16. Barber B. Strong Democracy: Participatory Politics for a New Age. – Berkeley; L.A.; L. : University of California Press, 1984. – XXVI, 320 pp.

17. Blais A., Massicotte L. Electoral Systems// Comparing Democracies: Elections and Voting in Global Perspective/ Ed. by LeDuc et al. Thousand Oaks et al.: Sage, 1996.
18. Colomer J. The Strategy and History of Electoral System Choice// Handbook of Electoral System Choice/ Ed. by Colomer J. - Houndmills, N.Y.: Palgrave, 2004
19. Franklin M. Electoral Participation// Comparing Democracies: Elections and Voting in Global Perspective/ Ed. by LeDuc et al. - Thousand Oaks et al.: Sage, 1996.
20. Harrop M., Miller W.L. Elections and Voters. A comparative Introduction. London, 1987.
21. Jackman R. Political Institutions and Voter Turnout in Industrialized Democracies// American Political Science Review. - 1987. - Vol. 81.- P. 405-423.
- Le Duc L., Niemi R. G., Norris P. (eds) Comparing Democracies. 25. Elections and Voting in Global Perspective. Thousand Oaks, London, New Delhi, 1986.
22. Pennings P. Voters, Elections and Ideology in European democracies// Comparative Democratic Politics. - L. et al., 2002.
- Popkin S. L. The Reasoning Voter: Communication and Persuasion in Presidential

Інтернет-ресурси:

1. Виборчий кодекс України. — Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
2. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>
3. Закірова С. Досягнення і втрачені можливості нового Виборчого кодексу України [Електронний ресурс] / С. Закірова // Громадська думка про правотворення. – 2020. – № 1 (186). – С. 5–15. – Режим доступу: <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2020/1.pdf>.
4. Поліщук І.О.Електоральна політологія в науковому дискурсі України. – Режим доступу:http://politicus.od.ua/2_2015/02_2015.pdf.
5. Протокол до Конвенції про захист прав і основних свобод людини із поправками, внесеними відповідно до положень Протоколу No 11 від 20 березня 1952 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.
6. Comparative Study of Electoral Systems. – <http://www.cses.org>.
7. Intergroup Dynamics and Electoral Politics. – Режим доступу:<https://www.frontiersin.org/research-topics/15696/intergroup-dynamics-and-electoral-politics>.
8. J.T.S. Madeley, in [International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences](https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/electoral-politics), 2001. – Режим доступу:<https://www.sciencedirect.com/topics/computer-science/electoral-politics>.

* *Курсивом визначено джерела, наявні в бібліотеці ДТЕУ*

6. ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ
програми дисципліни «Електоральна політологія»

Погоджено

Завідувач кафедри філософії, соціології та політології

_____ А.А. Кравченко

«__» _____ 2022 р.

Погоджено

Координатор громадської організації «Фонд муніципальних реформ «Магдебурзьке право»

_____ О.М. Поживанов

«__» _____ 2022 р.

Погоджено

Гарант освітньої програми «Політологія міжнародних відносин»

_____ А.М. Міщенко

«__» _____ 2022 р.

Погоджено

«__» _____ 2022 р.

Погоджено

«__» _____ 2022 р.

Погоджено

«__» _____ 2022 р.